

JOGGYAKORLAT

Báles Máté

A közérdekű önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat szerepe és szabályai a 18 év alatti fiatalok vonatkozásában

DOI: <https://doi.org/10.15170/PMJK.2025.1-2.3>

Absztrakt

Az önkéntes munka több formában megjelenik a 18 év alattiak foglalkoztatásában mind hazai, mind nemzetközi szinten. Tanulmányomban két fontos jogintézményt vizsgállok a célcsoportként megjelölt 18 év alatti önkéntesek vonatkozásában, a közérdekű önkéntes tevékenységet, valamint a közösségi szolgálatot. Kutatási módszerként a jogösszehasonlítás és a jogszabáylelemzés módszerét alkalmazom. Célom annak bemutatása, hogy a hazai jogi szabályozás megfelelő védelmet nyújt-e a 18 év alatti foglalkoztatottak részére, illetve megfelel-e a vonatkozó nemzetközi szabályozásnak. Külön elemzés tárgyát képezi az önkéntes tevékenység vonatkozásában az alsó korhatár vizsgálata. Tanulmányomban nagy hangsúlyt fektetek a közérdekű önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat közötti fogalmi és szabályozási különbségek vizsgálatára. Megállapításom szerint a közérdekű önkéntes tevékenység tekintetében a hazai szabályozás megfelelő védelmet biztosít a fiatal foglalkoztatottak részére. A közösségi szolgálat vonatkozásában azonban szükséges lenne a tevékenységet a szervezett munkavégzés fogalmának körébe emelni, így biztosítva a kiskorú közösségi szolgálatot teljesítő tanulók megfelelő védelmét.

Kulcsszavak

önkéntesség, közérdekű önkéntes tevékenység, önkéntes jogviszony, önkéntes szerződés, közösségi szolgálat

I. Bevezetés

Az önkéntes munka több formában megjelenik a kiskorúak foglalkoztatásában. Tanulmányomban két fontos jogintézményt vizsgállok a 18 év alatti önkéntesek vonatkozásában, a közérdekű önkéntes tevékenységet, valamint a közösségi szolgálatot. Először nemzetközi, illetve hazai vonatkozásban vizsgálom az önkéntesség definíciójának meghatározását. Ezt követően a közérdekű önkéntes tevékenység hazai szabályozását vizsgálom a kiskorú önkéntesekre vonatkozó rendelkezések elemzésével. Ennek keretében külön tanulmányozom az alanyi kört, kiemelve az alsó korhatárt. Ebben a részben részletesen kitérek a kiskorúakra vonatkozó polgári jogi szabályok vizsgálatára, így elemzem a vétőképeség, ítélőképeség, cselekvőképeség és beszámítási képeség fogalmi ismérveit és összefüggéseit az alsó korhatár meghatározásában. Kitérek továbbá a nemzetközi szabályozás (ILO) alsó korhatárra

vonatkozó iránymutatásaira is. Következő részben foglalkozom a 18 év alatti önkéntesek alkalmazásának feltételeivel is, ahol megvizsgálom a vonatkozó részletszabályokat. Ebben a részben kitérek az önkéntes tevékenységre fordítható idő részletszabályaira, azokat összehasonlítom az Mt. fiatal munkavállalókra vonatkozó szabályaival (munka- és pihenőidő vonatkozásában). A továbbiakban vizsgálom a kiskorú önkéntesek szemszögéből az önkéntes jogviszony és önkéntes szerződés részletszabályait. Itt kitérek a Ptk. jognyilatkozatra vonatkozó rendelkezésektől való eltérésekre. A következő fejezetben a leginkább a 18 év alatti tanulókat érintő közösségi szolgálat hazai és nemzetközi fogalom-meghatározását elemzem, kitérve a jogszabályi meghatározásra. Elemzem a közösségi szolgálat törvényi, valamint a végrehajtást elősegítő rendeleti szabályozást is. Ennek keretében megvizsgálom a közösségi szolgálat keretei között végezhető tevékenységeket és a közösségi szolgálat egyéb feltételeit. Végezetül elemzem a kiskorú önkéntesek és tanulók szempontjából a munkavédelem és munkaköri alkalmasság rendelkezéseit a közérdekű önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat vonatkozásában.

II. Az önkéntesség fogalma

Fontos meghatározni az önkéntesség fogalmának tartalmi elemeit, mivel e nélkül a szükséges garanciákat sem tudjuk biztosítani a 18 évnél fiatalabb önkéntesek részére. Az alábbiakban több nemzetközileg elfogadott definíciót mutatok be, amelyek segítik az önkéntes munkavégzés sajátosságait megérteni.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), valamint a Johns Hopkins Egyetem által közösen kidolgozott, önkéntesség statisztikai mérésről szóló kézikönyve szerint azok a személyek minősülnek önkéntesnek, akik közvetlenül vagy valamilyen szervezeten keresztül, önszántukból, ingyen, ellenszolgáltatás, fizetség nélkül, háztartásukon kívül élő személyek javára vagy a társadalom (csoport, tágabb közösség, állatok vagy a környezet stb.) hasznára végeztek valamilyen tevékenységet az elmúlt 12 hónap során.¹ Elsődlegesen statisztikai szempontból állapítja meg fenti definíció az önkéntesség fogalmát, azonban több kulcsfogalmat rögzít, mint például ingyenesség, társadalom hasznára végzett tevékenység, amit a háztartásukon kívül élő személy javára végeznek. Ezek a fogalmak jó kiindulópontot adnak ahhoz, hogy a 18 év alatti önkéntes tevékenységet végző személyekre vonatkozó védelmi szabályokat értékelni tudjuk.

Az önkéntesség definícióját az ENSZ 2001-ben, az évet az Önkéntesség Nemzetközi Événél kinyilvánító dekrétumában határozta meg. Az önkéntesség fogalmát tágabb értelemben az alábbi három feltétele alkotja:

- önként, szabad akaratból, belső indíttatásból;
- ellentételezés nélkül;
- más személynek, annak hasznára vagy a közjó növelésére, előállítására végez tevékenységet.

¹ <https://www.oeconomus.hu/irasok/onkentesseg-helyzete-magyarorszagon-europaban-es-a-vilagon/> (letöltés: 2025.07.24.)

Szűkebb értelemben azonban a magánszemélyek egymás közti segítségnyújtását, önkéntes tevékenységét nem tekintjük önkéntes tevékenységnek.² Az ENSZ által megfogalmazott definíció a szabad akaratra, belső indíttatásra helyezi a hangsúlyt és pontosítja, hogy a magánszemélyek közötti segítségnyújtást nem tekinti önkéntes tevékenységnek, amit szükséges lenne szabályozni.

A 1068/2012. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról mellékletét képező Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 (a továbbiakban: Stratégia) az alábbiak szerint határozza meg az önkéntesség jellemzőit, fogalmát. „Az önkéntesség olyan tevékenység, amelyet a személy szabad akaratából, egyéni választása és motivációja alapján, a pénzügyi haszonszerzés szándéka nélkül végez más személy, személyek vagy a közösség javát szolgálva.” Az önkéntesség kormányzati szintű kezelésében áttörésnek számított, hogy a Stratégiában egy definíciószerű önkéntesség-értelmezés szerepel, amely integrálja az elmúlt évtizedek önkéntességgel kapcsolatos szakmai-tudományos eredményeit is. A dokumentum egy tágabb értelmezését adja az önkéntességnek, valamint részletesen kiemeli annak a társadalmi integrációban betöltött szereplehetőségeit, mint az állampolgári elkötelezettség és felelősségvállalás megnyilvánulásait.³

A Stratégia megfogalmazása szerint az önkéntesség sajátos értékeket képvisel, amely megkülönbözteti a fizetett munkától. A lényege, hogy az önkéntesség az egyik eszköze az esélyegyenlőség fejlesztésének, hozzájárul a szegénység, a kirekesztés csökkentéséhez és a foglalkoztatottság növeléséhez, valamint segíthet a munkanélküliek munkaerőpiacra történő visszatéréséhez. Fontos kitétel, hogy a fizetett munkaerőt nem helyettesítheti. Kifejezi továbbá, hogy az önkéntes tevékenységvégezés olyan humán erőforrás, amely egyrészt hozzájárul társadalmunk erkölcsi, szociális, kulturális fejlődéséhez, másrészt a gazdaság – nemzeti jövedelemben mérhető – erősödéséhez.⁴

Ugyancsak a Stratégia rögzíti, hogy az önkéntesség fogalmának meghatározása mellett szükséges kiemelni annak tartalmi különbözőségét a közösségi szolgálat, szakmai gyakorlat és a foglalkoztatást helyettesítő támogatás igazolása kapcsán megvalósított tevékenységtől. A különbségek tekintetében a legfontosabb elem a motiváció, a tevékenység végzésére vonatkozó belső indíttatás, mivel az önkéntes tevékenység a személy szabad akaratából valósul meg, nincsen semmilyen külső kényszerhez kötve és nem várható el semmilyen anyagi előny vagy ellenszolgáltatás.

Az önkéntes tevékenységnek hazánkban az alábbi 4 fő ismérve van:

- az önkéntes szabad akaratán alapul,
- szűkebb baráti vagy családi körön kívül esik,
- közvetlen anyagi ellenszolgáltatás nélkül történik (de a tevékenység ellátásával felmerülő költségek megtéríthetők),
- a közjó érdekében végzett tevékenység.

²https://www.parlament.hu/documents/10181/39233854/Infojegyzet_2021_35_onkentesseg.pdf/4f282a97-35d8-d6ec-8cd0-3285f71aa068?t=1621520411263, (letöltés: 2025.07.23.)

³ Bartal Anna Mária: "Vissza a jövőbe" – Civil szemle, 2019/1., 15-32. pp, 21.o.

⁴ A 1068/2012. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról

Magyarországon az önkéntes tevékenységnek nem feltétele, hogy az civil szervezeti vagy intézményi keretek között történjen, azonban szerencsés, ha a szervezeti koordinációs háttér biztosított.⁵ Látható, hogy az önkéntes tevékenység definíciója megfelel a nemzetközileg elfogadott fogalomnak, magában foglalja annak legfontosabb tartalmi elemeit. Ez hozzájárul a 18 év alatti önkéntes tevékenységet végzők védelméhez, mivel általános keretet ad az önkéntesség körén belül ellátható tevékenységekről.

Az önkéntes munka preventív, gyógyító hatást gyakorol az állampolgárra, mely építi az egyén önismeretét, magabiztosságát, felelősségvállalását, az állampolgárok közti bizalmat. Pozitív hatással bír a mentális egészségre, az egészséges társadalom kialakulására.⁶ Az önkéntes munkába a pályakezdő, állástalan fiatalok bevonása segítheti a munkatapasztalatok gyorsabb elsajátítását, morális, érzelmi fejlődésüket a munka világában, kapcsolatkiakítási- kapcsolattartási képességük fejlődését.⁷ A 18 év alatti önkéntesek vonatkozásában különösen fontos pozitív következményekkel jár az önkéntes munka, melynek a hatásait a későbbi egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszonyokban is kamatoztatni tudja.

III. A közérdekű önkéntes tevékenység szabályozása

A 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről (a továbbiakban: Köt.) preambuluma szerint az Országgyűlés elismeri a társadalom tagjainak szolidaritásán alapuló, az állampolgárok öntevékenységét kifejező, a személyeknek és közösségeknek más vagy mások javára ellenszolgáltatás nélkül végzett önkéntes tevékenységét. Annak érdekében, hogy e jelentős társadalmi erőforrás a közcélok elérése érdekében is mind hatékonyabban mozgósíthatóvá váljon, az Országgyűlés a jelen törvény megalkotásával meghatározza a közérdekű önkéntes tevékenység alapvető szabályait, továbbá kedvezmények és garanciák biztosításával ösztönözni kívánja az állampolgárok és szervezeteik részvételét a társadalom előtt álló feladatok megoldásában, a közcélok elérésében.

A Köt. általános indokolása szerint az önkéntesség egy természetes társadalmi attitűd, amelynek motivációs hátterében a szolidaritás, mint alapérték áll a középpontban. A Köt. az önkéntes tevékenység ösztársadalmi szempontból legjelentősebb részére hoz létre egy olyan új, önálló jogviszonyt, amelyben az önkéntes a leglényegesebb vonatkozásokban a munkavállalóhoz hasonlóan védelemben részesül. Az alanyi és az ellátható tevékenységi kör pontos meghatározásával és az ellenőrzés feltételeinek megteremtésével a Köt. minimalizálja a jogviszony teremtette lehetőségekkel történő esetlegest visszaélést. Nem teszi azonban jogellenessé a törvény hatályán kívül eső szervezeti, illetve tevékenységi körben az önkéntesek alkalmazását

⁵ https://www.nonprofit.hu/tudastar/Mi_tekintheto_onkentess_tevékenységre (letöltés: 2025.08.22.)

⁶ <https://www.oeconomus.hu/irasok/onkentess-helyzete-magyarorszagon-europaban-es-a-vilagon/> (letöltés: 2025.08.22.)

⁷ <https://polgariszemle.hu/archivum/22-2006-majus-2-evfolyam-5-szam/100-onkentess-segitese-magyarorszagon-ma-es-holnap>, (letöltés: 2025.07.22.)

más jogviszonyok keretében.⁸ Fentiek véleményem szerint fokozottan érvényesek a 18 év alatti önkéntesekre is, mivel az önkéntes jogviszonnyal való esetleges visszaélés súlyos következményekkel járhat. A visszaélésekkel sérülhet többek között a kiskorú testi, érzelmi, értelmi fejlődése. A tevékenységi körök keretbe foglalása, az önálló jogviszony részletszabályai önmagukban is erős garanciát jelentenek a 18 év alatti önkéntesek számára.

A 18 év alatti önkéntes tevékenységet végzők szempontjából a Köt. 1. §-a rögzíti, hogy a törvény hatálya a Magyarországon a - törvény által meghatározott - fogadó szervezetnél végzett hazai, illetve külföldi (bizonyos megszorításokkal a tevékenységre nézve) közérdekű tevékenységre terjed ki.

Nem minősülnek közérdekű önkéntes tevékenységnek az alábbiak a Köt. szerint:

- önkéntes véradás
- önkéntes és létesítményi tűzoltói tevékenység
- polgári természetőri tevékenység
- közösségi szolgálat
- A nem Köt. alá tartozó fogadó szervezeteknél és személyeknél más vagy mások javára végzett ellenszolgáltatás nélküli önkéntes tevékenység
- az önkéntes tevékenységet a személy maga vagy közeli hozzátartozója javára végzi
- a tevékenység jogszabályi kötelezésen, jogerős bírósági határozaton, illetve hatósági kötelezésen alapul
- ha úgy állapodnak meg a felek, hogy az önkéntes tevékenységet más jogviszony alapján végzik (polgári jogi jogviszonyban, közhasznú társaság, társadalmi szervezet, alapítvány közalapítvány ügyvezető szervének tagjaként vagy egyházi személyként)⁹.

Fenti tevékenységeket a Köt. 1. § (2)-(3) bekezdése, valamint a 2. § (1) bekezdése tartalmazza. A fogadó szervezeteket pedig a Köt. 3. § (1) bekezdés a)-g) pontig sorolja fel.

Az 1. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint a jogszabály hatálya csak a 3. §-ban fogadó szervezetként megjelölt szervezeteknél, személyeknél, az ott meghatározott tevékenységekre terjed ki. A más szervezeteknél (pl. nem közhasznú társadalmi szervezeteknél, alapítványoknál), illetve más tevékenységi körben (pl. közhasznú alapítvány üzletszerű gazdasági-vállalkozási tevékenysége körében) végzett ingyenes munkavégzést – vagyis a köznyelvi értelemben vett, a törvényben meghatározottaknál szélesebb jelentésű önkéntességet – nem teszi jogellenessé, ha más jogviszony (pl. egyesületi tagsági jogviszony, ingyenes polgári jogi szerződés) keretében megvalósíthatóak. A törvény az önkéntesség egyéb formáit nem akadályozza meg, de nem is támogatja azzal, hogy lehetővé teszi számukra azoknak az önkéntes jogviszonyban történő végzését. Minderre a feketemunka visszaszorítása és a kedvezményekkel való visszaélés megakadályozása érdekében van szükség. Nem terjed ki a jogszabály hatálya azokra az önkéntes tevékenységekre, amelyekre jelenleg is külön

⁸ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- általános indokolása

⁹ https://www.nonprofit.hu/tudastar/Mi_nem_minosul_onkentes_tevekenysegnek (letöltés: 2025.07.27.)

jogszabályok vonatkoznak. Ilyen pl. az önkéntes és létesítményi tűzoltóság, valamint a polgári természetőrség, továbbá az önkéntes tevékenységgel rokon önkéntes véradás.¹⁰ A jogalkotó nem kíván bizonyos önkéntes tevékenységeket a Köt. hatálya alá vonni, mivel ezek vagy külön jogszabályban kerültek szabályozásra vagy visszaélésre adhatnak lehetőséget. Ezek a védelmi szabályok is meghatározó garanciát jelentenek a kiskorú önkénteseknek.

Közérdekű önkéntes tevékenység olyan szervezetnél végezhető, amely a fogadó szervezetek nyilvántartásában szerepel. Természetesen nem kizárt, hogy valaki olyan személynél vagy szervezetnél végezzen önkéntes tevékenységet, amely nem minősül fogadó szervezetnek, de ebben az esetben a tevékenység nem számít közérdekű önkéntes tevékenységnek.¹¹

1. Az alsó korhatár jelentősége

Az alanyi kört vizsgálva a Köt. 4. § (1) bekezdése szerint önkéntes az lehet, aki tizedik életévét betöltötte. A (2) bekezdés a) és b) pontja szerint az önkéntes elláthat minden olyan tevékenységet, amelyre vonatkozóan megfelel a jogszabályokban meghatározott képesítési, egészségügyi, nyilvántartásba vételi és egyéb feltételeknek, valamint amelynek ellátását törvény, kormányrendelet vagy miniszteri rendelet (a továbbiakban együtt: jogszabály) nem köti meghatározott jogviszonyhoz, illetve amelynek önkéntessel történő ellátását jogszabály nem zárja ki. A kiskorú önkéntesek vonatkozásában is felmerülhet, hogy bizonyos tevékenység ellátásához képesítés, egészségügyi alkalmasság szükséges (pl. villanszerelő képesítés). Kevésbé merül fel azonban az esetükben az, hogy a tevékenységet például csak közalkalmazotti jogviszonyban láthatja el (az 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról 20. § (2) bekezdés b) pontja szerint közalkalmazotti jogviszony csak 18 évet betöltött személlyel létesíthető).

A Köt. 4 § (5) bekezdése szerint a tanuló nem létesíthet önkéntes jogviszonyt azzal a nevelési-oktatási intézménnyel, amellyel tanulói jogviszonyban, kollégiumi tagsági viszonyban áll. Ez a korlátozás nem vonatkozik a köznevelési intézmény által szervezett és a tanulói jogviszonnyal, kollégiumi tagsági viszonnal összefüggő kötelezettséget nem érintő táboroztatási tevékenységekre és egyéb közösségi programokra. Itt is az esetleges visszaélések elkerülése végett tiltja a tanulói jogviszonyban, illetve kollégiumi tagsági viszonyban álló tanulót a nevelési-oktatási intézményben létesített önkéntes jogviszonytól.

A 4. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint a törvény meghatározza a közérdekű önkéntes tevékenységet végzőkre vonatkozó általános szabályokat. Önkéntes többek között a 10. életévét betöltött, kiskorúsága miatt cselekvőképtelen személy lehet. A törvény a 10 év alattiakat kizárja az önkéntesek köréből, hogy belátási képességük hiányával ne lehessen visszaélni. A jelenlegi gyakorlat azt mutatja, hogy sok 14 év alatti gyermek végez önkéntes tevékenységet iskolán kívül, elsősorban a

¹⁰ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás az 1. §-hoz

¹¹ <https://kocsisszabougyved.hu/melyek-a-kozerdeku-onkentes-tevekenysege-alapveto-szabalyai/> (letöltés: 2025.07.24.)

környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos tevékenységek körében – visszasságok nélkül. Ezek a tevékenységek szülői engedéllyel, de szülői felügyelet nélkül, általában civil szervezetek szervezésében történnek. A szolidaritás fontos eleme a gyermekek felelős felnőtté válásának, s ezért az önkéntesség megtiltása mind a gyermek, mind a társadalom részére káros és – a már említett gyakorlat miatt – életszerűtlen. A Köt.-ben e tevékenység szabályozott keretek közé kerül, amely fokozott védelmet jelent a gyermekek számára. A Köt. a cselekvőképtelenek és a korlátozottan cselekvőképeselek önkéntes szerződéseivel kapcsolatában a Ptk. rendelkezéseitől eltérő szabályokat is megállapít, szigorú garanciák mellett. A Köt. rögzíti az önkéntes által ellátható tevékenységek körét. Ha jogszabály feladat ellátását, munkakör betöltését képzettségi, nyilvántartásba vételi, egészségügyi vagy egyéb feltételekhez köti (pl. orvos, ápoló), az önkéntes meg kell, hogy feleljen e kritériumoknak. Ha egy jogszabály meghatározott feladatok ellátását meghatározott jogviszonyhoz köti (pl. köztisztviselők, ügykezelők szolgálati jogviszonya, bírói, ügyészi szolgálati jogviszony), e feladatokat önkéntes nem láthatja el. A Köt. lehetőséget ad arra is, hogy egyes ágazati jogszabályok bizonyos munkakörökben kifejezetten kizárják önkéntesek alkalmazását. A Köt. a közoktatási intézményben tanulók védelme érdekében kizárja, hogy a gyermekek helyzetével a közoktatási intézményben közérdekű önkéntes tevékenységeket is végeztessenek.¹²

Az ILO által kiadott *Manual on the measurement of volunteer work* (Az önkéntes munka mérésének kézikönyve) (a továbbiakban: ILO-kézikönyv) szerint a fiatal személyek jogilag nem rendelkeznek azzal a képességgel, hogy önállóan részt vegyenek vagy visszautasítsák az ILO-kézikönyvben tárgyalt tevékenységekben való részvételt, ezért nem lehet érdemben megállapítani, hogy teljesül-e az önkéntes munka „nem kötelező” jellegének kritériuma. Ezért a kézikönyv egy alsó korhatár meghatározását javasolja az önkéntes munka mérésére. Az ajánlott alsó korhatár 15 év, de az egyes országok – ha azt a helyi körülmények indokolják, például ha a foglalkoztatottságra és munkanélküliségre vonatkozó minimális korhatár eltér – dönthetnek alacsonyabb korhatár alkalmazásáról is. A nemzetközi összehasonlíthatóság érdekében azok az országok, amelyek a fentitől eltérő korhatárt alkalmaznak az önkéntes munka körébe tartozó tevékenységek meghatározásához, ezt a tényt jelteniük kell.¹³ A 15 éves korhatár, amelyet a legtöbb fejlett és számos fejlődő országban a munkaerő-felmérések során a foglalkoztatottság méréséhez alkalmaznak. Ésszerű ezt a határértéket az önkéntes munka esetében is alkalmazni, mivel – ahogy az ILO-kézikönyv is rámutat – nehéz meghatározni, hogy kiskorúak esetében teljesül-e az önkéntes munkát meghatározó „nem kötelező” jelleg kritériuma. Az országok – ha a helyi körülmények indokolják – dönthetnek alacsonyabb korhatár alkalmazásáról is.¹⁴ A fent leírtak alapján az ILO alsó korhatár bevezetését tartotta indokoltnak, mivel így teljesül az önkéntességre vonatkozó „nem kötelező jelleg” kritériuma, mely lényegében a korlátozott belátási képességre utal. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően az

¹² T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás a 4. §-hoz

¹³ *Manual on the measurement of volunteer work*, International Labour Organization, Genf, 2011. 15.o.

¹⁴ *Manual on the measurement of volunteer work*, International Labour Organization, Genf 2011. 35.o.

ajánlott alsó korhatárt 15. életévben határozza meg, azzal, hogy a tagállamok ennél alacsonyabb alsó korhatárt is meghatározhatnak, amennyiben ezt megindokolják. Az ILO a legtöbb fejlett, valamint számos fejletlen országban is a foglalkoztatottság, valamint munkanélküliség mérése során alkalmazott alsó korhatárt jelölt meg. Véleményem szerint logikus, hogy a foglalkoztatás alsó korhatárához kötik az önkéntes tevékenység alsó korhatárát, azonban egy irányba eltérést engedő diszpozitív szabályokat is rögzít. Az alsó korhatárnál alacsonyabb korhatár megállapítását engedi - a helyi viszonyok figyelembe vétele mellett -, melyet indokolni kell az eltérést alkalmazó országnak. Az eltérés lehetősége teljes mértékben indokolt, mivel kulturális, oktatási, foglalkoztatási sajátosságok is befolyásolhatják a megfelelő alsó korhatár alkalmazását. Nem kívánta az ILO a polgári jogban alkalmazott belátási képesség szigorú szabályaihoz kötni az alsó korhatárt, nem alkalmazott kógens szabályozást.

A szakirodalomban találunk a jelenlegi szabályozással ellentétes véleményt, miszerint az önkéntes törvény által meghatározott 10. életév ellentmond a Ptk. szabályaival a vétőképeség tekintetében, hiszen sem életkoránál, sem szellemi fejlettsége alapján sem várható el, hogy egy 10 éves gyermek felismerje magatartása jogellenességét. A Köt. szerint ebben az esetben a törvényes képviselő teszi meg a jognyilatkozatot, az önkéntes gyermek bejegyzésével. Probléma azonban, miként várhatjuk el a törvényes képviselő bejegyzését, abban az esetben, ha hiányzik az önkéntes szükséges szellemi és életkori fejlettsége?¹⁵ Ezzel kapcsolatban érdemes áttekinteni a vétőképeségre vonatkozó szakirodalmat, bírói gyakorlatot. A Ptk. 6:544. § (1) bekezdése szerint, akinek belátási képessége oly mértékben korlátozott, hogy a károkozással kapcsolatos magatartása következményeit nem képes felmérni, nem felel az általa okozott kárért.

A Ptk. a fentiek szerint - a bírói gyakorlaton alapulva - meghatározza, hogy kit kell vétőképtelennek tekinteni. A vétőképeség a polgári jogi felelősségre vonás feltétele, aminek - szemben a cselekvőképeséggel - fokozatai sincsenek, és jogszabályban rögzített életkorhoz sem köthető. Ebből következően a teljesen cselekvőképtelen tizenégy éven aluli kiskorú is lehet vétőképes. A bírósági gyakorlat az életkorának megfelelően fejlett tizenkét éves kiskorút általában már vétőképesnek tekint, de e korhatár alatt is megállapíthatja a vétőképeséget és e felett is a vétőképtelenséget adott körülmények mérlegelésével.¹⁶ Vétőképes az, akitől életkora és ehhez igazodó szellemi fejlettsége alapján elvárható, hogy magatartása jogellenességét és annak következményeit felismerje.¹⁷ Szükséges megvizsgálnunk azonban az ítélőképeség fogalmát is. Míg a cselekvőképeség életkorhoz kötött, addig az ítélőképeség életkortól független, szubjektív kategória, amelynek megítélése az adott egyéntől függ.¹⁸ A

¹⁵ Zugor Zsuzsanna: A közérdekű önkéntes tevékenység mint munkavégzési forma szabályozásának elemzése- Önkéntes Szemle 2. évfolyam 1. szám (2022) 23-44.p 36-37.o.

¹⁶https://www.debrecebijogimuhely.hu/archivum/3_4_2015/a_vetokeptelen_szemely_karoko_zasaert_valo_felelosseg/ (letöltés: 2025.08.24.)

¹⁷ Csehi Zoltán (főszerk.)- Bodzási Balázs – Tókey Balázs (szerk.): 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről kommentárja, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021, 86.o.

¹⁸chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.mabie.hu/attachments/article/

családjogi szakirodalomban ezzel összefüggésben az alábbiak jelennek meg. Az ítéltőképeséget az adott gyermeknél adott szituációban, az adott kérdéskör, konkrét kérdés tekintetében kell esetről-esetre mérlegeléssel megállapítani, hogy a gyermek érti-e a kérdést és fel tudja-e mérni annak, valamint válaszában jelentőségét.¹⁹ A Ptk. kommentárja is vizsgálja fenti összefüggéseket, miszerint megállapítja, hogy a cselekvőképeség más jogi kategória, mint a kártérítési jogban a vétőképeség vagy a családjogban ismert ítéltőképeség. Ezek meglete nem köthető egységes korhatárhoz, a konkrét körülményektől függ, hogy a belátási képességében korlátozott személy a károkozással kapcsolatos magatartása következményeit fel tudja-e mérni.²⁰ A Ptk. célja, hogy biztosítsa azt, hogy a cselekvőképtelen és a korlátozottan cselekvőképes kiskorú is – olyan mértékben, amennyire ezt belátási képessége, ítéltőképesége lehetővé teszi – részt vehessen a személyét, vagyonát érintő kérdések meghozatalában. A törvényes képviselőnek a kiskorút érintő jognyilatkozatok megtétele során tehát figyelembe kell vennie a kiskorú véleményét, ha korlátozottan cselekvőképes [2:12. § (4) bekezdés], illetve cselekvőképtelen kiskorú esetében, ha ítéltőképesége birtokában van, vagyis képes arra, hogy a jogügylet lényegét, következményeit átlassa, véleményt formáljon, és azt kifejezésre juttassa.²¹ Az ítéltőképeség lényege tehát az, hogy a gyermek az őt érintő döntések során az eldöntendő kérdésben tud-e befolyásmentesen véleményt nyilvánítani.²² Megállapítható, hogy a cselekvőképeség és az ítéltőképeség egymástól eltérő fogalmak, még ha összefüggés is van a két fogalom között. Véleményem szerint erre kiváló példa a cselekvőképtelen gyermekekre vonatkozó, a Ptk. 2:14 § (3) bekezdésében foglalt szabályozás, miszerint a törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során az ítéltőképesége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét – korának és érettségének megfelelően – figyelembe kell vennie.

Álláspontom szerint a Köt. által meghatározott minimális életkor önmagában nem mond ellent a vétőképeség, valamint az ítéltőképeség Ptk.-ban, illetve a bírói gyakorlatban foglalt követelményeinek. A Ptk. nem határoz meg konkrét életkort a sem a vétőképeség, sem az ítéltőképeség alsó korhatáraként, így nem lehet egyértelműen összehasonlítani a vétőképeség, illetve ítéltőképeség fogalmát és az önkéntes jogviszony alsó korhatárának mértékét és indokoltságát. Véleményem szerint indokoltabb a Ptk. cselekvőképeségére vonatkozó szabályaival összevetni a Köt. szabályozását az életkor vonatkozásában.

A belátási képesség a cselekvőképeség alapja, amely az ember azon képessége, hogy tudata át tudja fogni cselekvésének következményeit.²³ A cselekvőképeség olyan

132/RL/%20gyermek%20meghallgat%C3%A1sa%20mod.pdf; (letöltés: 2025.08.25.) dr. Rainer Lilla: A gyermekközponitú igazságszolgáltatás polgári jogi aspektusai 11.o.

¹⁹ <https://ptk2013.hu/szakkikkek/szeibert-orsolya-az-uj-ptk-csaladjogi-konyvenek-rendelkezesei-jk-20135-30-32-o/2677> (letöltés: 2025.08.24.); Szeibert Orsolya: Az új Ptk. Családjogi Könyvének rendelkezései (JK, 2013/5., 30-32. o.) II. rész, 32.o.

²⁰ Csehi Zoltán (főszerk.): i.m. 86.o.

²¹ Uo. 93.o.

²² Uo. 86.o.

²³ Kriston Edit - Sági Edit - Tóth Gergő: Jogi alapismeretek (ideiglenes jegyzet), Novotni Kiadó, Miskolc, 2016. 27.o.

képességet feltételez az ember részéről, hogy képes legyen felismerni tetteinek következményét, rendelkezzen az ügyeinek viteléhez szükséges belátási képességgel.²⁴ A Ptk. 2:13 §-a szerint cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a tizennegyedik életévét nem töltötte be. A Ptk. 2:14. § (1) bekezdése alapján a cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. Fentiek alapján egyértelműen meghatározott, hogy a 14. életév alatti kiskorú cselekvőképtelen, azaz a belátási képessége korlátozott, azonban lehet vétőképes, illetve lehet ítélőképessége birtokában, így cselekvése, valamint a konkrét jogügylet következményeit fel tudja mérni és átlátja, továbbá véleményt tud formálni és azt ki is tudja nyilvánítani.

A cselekvőképesség meglétéhez, illetve az ehhez kapcsolódó belátási képességhez a Ptk. egzakt módon korhatárt is meghatároz, ugyanakkor álláspontom szerint nem szükséges ehhez kötni az önkéntes jogviszony alsó korhatárát, hiszen a kiskorú esetében lehetetlen általánosítani az önkéntes jogviszony ellátáshoz szükséges ítélő-, és vétőképességet.

2. A 18 év alatti önkéntesek alkalmazás feltételei

A Köt. 5. § (1) bekezdése szerint a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy olyan közérdekű önkéntes tevékenységet folytathat, amely megfelel életkorának, testi, értelmi és erkölcsi fejlettségének, illetve képességeinek, valamint amely nem veszélyezteti egészségét, fejlődését és tankötelezettségének teljesítését. Részletes speciális védelmi szabályokat fogalmaz meg fenti törvényi szakasz a 18 év alatti önkéntesek érdekében. Összehasonlítva az Mt. vonatkozó szabályaival, megállapítható, hogy az Mt.-ben nem találunk ehhez hasonló fiatal munkavállalókra vonatkozó speciális védelmi szabályokat. Az Mt. 51. § (3) bekezdése rögzíti az alábbi, általános védelmi szabályokat: a munkavállalót csak olyan munkára lehet alkalmazni, amely testi alkátára, fejlettségére, egészségi állapotára tekintettel rá hátrányos következményekkel nem járhat.

A Köt. 5. § (2) bekezdése szerint a tizenhatodik életévét be nem töltött önkéntes közérdekű önkéntes tevékenységet külföldön nem végezhet. A 16. életévet be nem töltött önkéntesek védelmében volt szükséges rögzíteni, hogy külföldön nem végezhetnek önkéntes tevékenységet, mivel köztudomású, hogy ebben az esetben jóval kiszolgáltatottabbak a kiskorú önkéntesek, mint a hazai szabályozás alá eső fogadó szervezetek esetében. Véleményem szerint átgondolandó a 18 év alattiakra is kiterjeszteni a tilalmat, mivel az Európai Szolidáris Testület által szervezett legtöbbször külföldön megvalósuló önkéntes programokon a részvételi korhatár alsó határa a 18. életév.²⁵

A Köt. 5. § (3) bekezdése alapján a tizennyolcadik életévét be nem töltött önkéntes közérdekű önkéntes tevékenységet 20 óra és 6 óra között nem végezhet. Jelen szabályozás szigorúbb, mint az Mt. 114. § (5) bekezdés c) pontjában foglalt korlátozás,

²⁴ chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.ijsz.hu/UserFiles/gondnoksag_v08.pdf (letöltés: 2025.08.25.) Tájékoztató a gondnoksággal kapcsolatos eljárásokról, Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ, 2014., 4.o.

²⁵ https://youth.europa.eu/solidarity/young-people/volunteering_hu (letöltés:2025.08.25.)

miszerint a 18 év alatti fiatal munkavállaló nem osztható be éjszakai munkára, mely az Mt. 89. §-a szerint a huszonkét és hat óra közötti időszakban teljesített munkavégzés. Ennek oka többek között arra is visszavezethető, hogy az önkéntes jogviszonyban főszabályként 10 éves kortól vehetnek részt az önkéntesek, míg főszabályként az Mt. 34. § (2) bekezdése alapján munkavállaló az lehet, aki a tizenhatodik életévét betöltötte. Ettől eltérően munkavállaló lehet – az iskolai szünet alatt – az a tizenötödik életévét betöltött tanuló, aki nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytat.

A Köt. 5. § (4) bekezdése szerint a tizenhatodik életévét be nem töltött önkéntes által a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg

a) tanítási szünet ideje alatt a napi három órát és a heti tizenkét órát,

b) tanítási időben a heti hat órát és

ba) tanítási napon a napi két órát.

bb) tanítási napon kívül a napi három órát.

Főszabályként a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznevel. tv.) 45. § (3) bekezdése szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti. A Köt. figyelembe veszi fentieket és a tanítási időhöz és tanítási szünethez köti a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő maximális tartamát. A Köt. 5. § (4) bekezdés a) pontja meghatározza a tanítási szünet ideje alatt az önkéntes tevékenységre fordítható napi és heti idő maximumát. Az (4) bekezdés b) pontja tanítási időben maximalizálja a heti önkéntes tevékenységre fordítható idő maximumát, azonban a ba) és bb) alpontban a napi önkéntes tevékenységre fordítható időt differenciálja aszerint, hogy a tevékenységet tanítási napon, vagy tanítási időn kívül végzik-e a tanulók. Az Mt. 114. § (2) bekezdése szerint a tizenhat évesnél fiatalabb munkavállaló napi munkaideje legfeljebb hat óra lehet, kivéve azt a nappali rendszerű képzés keretében tanulmányokat folytató tizenötödik életévét betöltött tanulót, aki az iskolai szünet alatt munkát végez. Látható, hogy jóval differenciáltabb szabályozást nyújt a Köt. fenti szakaszban, mely jobban figyelembe veszi a tankötelezettség teljesítésének fontosságát.

A Köt. 5. § (5) bekezdése alapján a tizenhatodik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött önkéntes által a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg a napi négy és fél órát és a heti tizennyolc órát.

Fenti szakaszban a 16. életévét betöltött kiskorúra vonatkozóan tartalmaz megengedőbb szabályozást a napi és közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő tekintetében, azonban már nem differenciál aszerint, hogy a tevékenységet tanítási időben vagy tanítási szünetben végzik. Az Mt. 114. § (1) bekezdése szerint a fiatal munkavállaló napi munkaideje legfeljebb nyolc óra lehet. Ez a szabályozás is a 16 év feletti munkavállalókat érinti és jóval megengedőbb a napi munkaidő vonatkozásában, mint a Köt. vonatkozó szabályozása.

A Köt. 5. § (6) bekezdése szerint a tizennyolcadik életévét be nem töltött önkéntes részére a közérdekű önkéntes tevékenység befejezése és másnapi megkezdése között legalább tizennégy óra pihenőidőt kell biztosítani.

A Köt. fenti szakasza nem differenciálja életkor szerint a napi pihenőidő mértékét, hanem egységesen szabályozza. Az Mt. 114. § (5) bekezdés f) pontja alapján a fiatal munkavállaló számára legalább tizenkét óra napi pihenőidőt kell beosztani.

Látható, hogy a Köt. szigorúbb szabályozást alkalmaz a 18 év alattiak védelme érdekében.

Az 5. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint a törvény a 18 év alatti önkéntesek védelme érdekében meghatároz különös szabályokat. Az általuk ellátható tevékenység nem határozható meg kimerítő jelleggel, de a Köt. feltételül szabja, hogy csak a gyermek érdekeivel összhangban álló önkéntes tevékenység végezhető, és a 16 éven aluliak esetében nem teszi lehetővé a külföldi önkéntes tevékenység elvállalását sem. Ilyen tevékenységek lehetnek például állattetetés, erdő tisztántartása, közös utcatakarítás stb. A Köt. nem határozza meg az önkéntes tevékenységre fordítható időt, mint a Munka Törvénykönyve, a munkaviszony létesítéséhez kapcsolódó gazdasági kényszer az önkéntesség vonatkozásában ugyanis nem jelenik meg. A 18 év alatti önkéntesek védelme ugyanakkor megkívánja a tevékenységre fordítható maximális idő és a minimálisan szükséges napi pihenőidő meghatározását, amelyet – ha az önkéntes több szervezetnél is végez közérdekű önkéntes tevékenységet – nem fogadó szervezetenként, hanem összesen kell számítani. Ez abszolút korlát, de az önkéntes tevékenységre fordítható maximális idő a tevékenység jellegének és az önkéntes életkorának, fejlettségének, képességeinek függvényében – az (1) bekezdés rendelkezései szerint – kevesebb is lehet.²⁶ Ide kapcsolódik a fiatal munkavállalókra vonatkozó Mt. 114. § (4) bekezdése, mely szerint több munkaviszony keretében történő foglalkoztatás esetén a beosztás szerinti napi munkaidőt össze kell számítani. Lényegében az Mt. fenti rendelkezése a Köt. indokolásban foglaltakkal megegyező, így mindkét esetben elkerülhető, hogy a Köt.-ben rögzített önkéntes tevékenységre fordítható maximális napi időt, illetve Mt.-ben rögzített napi munkaidőre vonatkozó védelmi szabályok sérüljenek.

Mind a fiatal munkavállalókra, mind a 18. életévét be nem töltött önkéntesekre vonatkozóan speciális szabályokkal találkozunk, a törvény külön védelmet biztosít számukra a munkaidő és a pihenőidő tekintetében.²⁷ Látható, hogy a munkaviszony esetében az Mt., míg a közérdekű önkéntes tevékenység vonatkozásában a Köt. is tartalmaz a 18. életévét be nem töltött személy tevékenysége vonatkozásában bizonyos korlátozásokat, melyek részint az önkéntes tevékenység feltételeit, részint a munkavégzés körülményeit érintik.²⁸ A fogadó szervezetnek kell biztosítania az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeit, megfelelően tájékoztatni kell önkénteseket a tevékenység végzéséhez szükséges ismeretekkel. A fogadó szervezetnek továbbá szükséges biztosítani a pihenés lehetőségét és irányítani a tevékenységet. Természetesen az önkéntesnek is vannak kötelezettségei – ezek a munkavállalók feladataira emlékeztetnek -, így eleget kell tennie a tevékenységre vonatkozó jogszabályoknak és utasításoknak, illetve meg kell őriznie a tudomására jutott üzleti- és

²⁶ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás az 5. §-hoz

²⁷ Zugor Zsuzsanna: A közérdekű önkéntes tevékenység mint munkavégzési forma szabályozásának elemzése- Önkéntes Szemle 2. évfolyam 1. szám (2022) 23-44.p 42.o.

²⁸chrome-

extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.bkmkik.hu/attachments/article/6041/230321GFM.FF.Fiatalkoruak.es.tanulok.foglalkoztatasarol.9.pontban.pdf 10.
(letöltés:2025.06.11.)

egyéb titkot.²⁹ Fokozottan érvényesek fenti megállapítások a kiskorú önkéntes tevékenységére vonatkozóan, hiszen sokan első munkatapasztalatukat szerzik, és a munkahelyi szocializációjuk szempontjából is fontos a fentiek figyelembe vétele.

3. Az önkéntes jogviszony és önkéntes szerződés szabályozása kiskorú önkéntesek vonatkozásában

A Köt. 6. § (1) bekezdése szerint a közérdekű önkéntes tevékenység önkéntes jogviszony keretében végezhető, amely a fogadó szervezet és az önkéntes között megkötött önkéntes szerződéssel jön létre. Az önkéntes szerződésben meg kell határozni a) a közérdekű önkéntes tevékenység tartalmát, b) a közérdekű önkéntes tevékenység ellátásának helyét, c) a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítandó időt és a pihenőidőt, valamint d) azokat a 2. § (3) bekezdésének a)–h) pontja szerinti juttatásokat, amelyeket az önkéntesnek biztosítanak, és rendelkezni kell azokról az önkéntes szerződés megszűnésének esetére.

Véleményem szerint különösen fontos a 18 év alatti önkéntes tevékenységet végzők védelme érdekében is a fenti elemek szerződésben (írásban) történő rögzítése. A Köt. 6. § (3) bekezdése szerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú személy önkéntes szerződést csak a törvényes képviselő beleegyezésével köthet. Ez a rendelkezés megfelel a Ptk. 2:12. § (1) bekezdésének, miszerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges. Véleményem szerint ez elegendő garanciát is nyújt a 14. életévüket betöltött önkéntesek számára.

A Köt. 6. § (4) bekezdés szerint a kiskorúsága miatt cselekvőképtelen önkéntes esetén az önkéntes jogviszonnyal kapcsolatos jognyilatkozatokat a törvényes képviselő teszi meg, de az önkéntes szerződés megkötéséhez és módosításához az önkéntes beleegyezése szükséges.

A szerződés megkötése és módosítása vonatkozásában a jogalkotó vélelmezi a cselekvőképtelen kiskorú ítélőképességének meglétét.

A Köt. 6. § (5) bekezdés a) pontja szerint az önkéntes szerződést írásba kell foglalni, ha az önkéntes szerződést határozatlan időre vagy legalább tíz napra – tizenhét napra – nem töltött önkéntes esetén legalább két napra – kötik. A kiskorú önkéntesek védelme érdekében már 2 napos önkéntes tevékenység esetén szükséges írásban rögzíteni a közérdekű önkéntes tevékenység alapvető feltételeit, védelmi rendelkezéseit, hiszen ez jogi garanciát nyújthat egy esetleges jogvita elbíráláshoz is.

A 6. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint a közérdekű önkéntes tevékenység ellátására a Köt. létrehozza az önkéntes jogviszonyt, mint egy munkavégzésre irányuló sui generis jogviszonyt. E jogviszony szabályait a Köt. és a Ptk. szabályai határozzák meg. A jogviszony alanyai a fogadó szervezet és az önkéntes, de nincs akadálya annak, hogy a szerződésben félként szerepeljenek más személyek, mint pl. az önkéntesek

²⁹ <https://www.jogiforum.hu/cikk/2020/02/27/jo-ugy-szolgalataban-az-onkentes-munka-szabalyai/>, (letöltés: 2025.07.23.)

„közvetítésével” foglalkozó civil szervezetek, vagy külföldi önkéntes program esetén a külföldi partner.³⁰

A részletes indokolásban egyértelműen kifejti a jogalkotó, hogy egy új önálló, úgynevezett önkéntes jogviszonyt hoz létre, mely munkavégzésre irányul. A jogviszony alanyait tágan értelmezi és bevonja a fogalom hatálya alá a „közvetítő szervezeteket” is, melyek elősegítik az önkéntes tevékenység jogszerű megvalósulását. Az új önkéntes jogviszony kiemeli és megkülönbözteti a többi munkavégzési jogviszony közül az önkéntes tevékenységet, ami újabb garancia a 18 év alatti önkéntesek joggyakorlásával kapcsolatban (pl. speciális védelmi szabályokat alkalmaz a tevékenységi idő és a pihenőidő vonatkozásában).

Logikailag ide kapcsolódik a Köt. 15. § (1) bekezdése, mely szerint, ha e törvény másként nem rendelkezik, az önkéntes szerződés megkötésére, érvénytelenségére, módosítására, teljesítésére, megszűnésére, a szerződésszegésre, a törvényes képviselő közreműködésére, az önkéntes jogviszonnyal kapcsolatos jogok gyakorlására és a kötelezettségek teljesítésére, valamint a kárviselésre és a kártérítésre a Polgári Törvénykönyv szabályait kell alkalmazni. A (2) bekezdés szerint e törvénynek az önkéntes jogviszonyra vonatkozó szabályaitól – ha e törvény vagy nemzetközi szerződés kivételt nem tesz – az önkéntes szerződésben érvényesen eltérni nem lehet.

A 15. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint az önkéntes jogviszony – noha a Köt. néhány esetben a munkavállalókéhoz hasonló védelembe részesíti az önkéntest – alapvető ismérveit tekintve polgári jogi jellegű, így háttérjogszabályként is a Ptk. szolgál. A jogviszonynak a Köt.-ben meghatározott szabályai azonban kógenssek, attól eltérni sem alacsonyabb szintű jogszabályban, sem az önkéntes szerződésben nem lehet. Így nem csökkenhet az önkéntesek védettsége, és nem nyílik lehetőség az önkéntesek foglalkoztathatóságára vonatkozó szabályok kereteinek tágítására, ezáltal a jogviszony nyújtotta kedvezményekkel történő visszaélésre.³¹

Háttérjogszabályként alkalmazandóként megjelöli a Ptk. vonatkozó szabályait a fenti jogszabályi szakasz. Mellérendeltségi viszonyként azonosítja az önkéntes jogviszonyt, ezzel is megerősítve, hogy inkább polgári jogviszonyról, mint munkaviszonyról beszélhetünk esetében. Mivel egyértelműen megjelöli az alkalmazandó jogszabályokat az önkéntes jogviszonnyal kapcsolatban, valamint a Köt.-ben rögzített védelmi szabályok kógensnek minősülnek, ezzel garanciát nyújt a 18 évet be nem töltött önkéntesek tevékenységére vonatkozóan is.

Speciális rendelkezéseket rögzít a Köt. 7. § (3) bekezdése, miszerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú önkéntes az önkéntes szerződést a törvényes képviselője hozzájárulása nélkül is felmondhatja. A (4) bekezdés szerint pedig a tizenhatodik életévét be nem töltött önkéntes, illetve törvényes képviselője azonnali hatályú felmondáshoz való joga az önkéntes szerződésben nem korlátozható. Fontos garanciát tartalmaz fenti rendelkezés abban a tekintetben, hogy az önkéntes szerződést 14. életévét betöltött önkéntes a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül önállóan is felmondhatja, míg a 16. életévét be nem töltött önkéntes és törvényes képviselője

³⁰ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás a 6. §-hoz

³¹ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás a 15. §-hoz

azonnali felmondásra vonatkozó jogát a felek közös megegyezéssel sem zárhatják ki, illetve nem korlátozhatják.

A 7. §-hoz fűzött részletes indokolás szerint a 16 év alattiakat védi az a szabály, hogy az azonnali hatályú felmondáshoz való joguk nem korlátozható. A korlátozottan cselekvőképes önkéntes az önkéntes szerződést a törvényes képviselő hozzájárulás nélkül is felmondhatja, míg cselekvőképtelen személy esetén a törvényes képviselő jogosult a szerződés megszüntetésére.³² Felülírja a Köt. fenti szakasza a fentiekben már ismertetett Ptk. 2:12 § (1) bekezdését, amely alapján a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – (így a Ptk. szabályozása alapján az önkéntes szerződés felmondásához is) törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges.

A Köt. 8. § (1) bekezdés d) pontja szerint a fogadó szervezet köteles biztosítani tizennyolcadik életévét be nem töltött önkéntes esetén a közérdekű önkéntes tevékenység folyamatos, szakszerű felügyeletét.

A 8.§ -hoz fűzött részletes indokolás szerint a cselekvőképtelen önkéntesek védelme érdekében előírja folyamatos és szakszerű felügyeletüket.³³ Kiegészíteném ezt azzal, hogy nem csak a cselekvőképtelen, hanem a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak részére is védelmet biztosít fenti rendelkezés, hiszen a szakszerű felügyelet biztonságot, iránymutatást nyújt, mely hozzájárulhat a kiskorú önkéntes személyes fejlődéséhez. Véleményem szerint a folyamatos, szakszerű felügyelet feltételezi, hogy ezt a tevékenységet egy szakértelemmel bíró, tizennyolc évesnél idősebb cselekvőképes személy töltheti be.

IV. A közösségi szolgálat fogalma

A Köznev. tv. 4. § 15. pontja rögzíti a közösségi szolgálat fogalmát, mely szerint a közösségi szolgálat szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása.

Fenti fogalom-meghatározás szerint a közösségi szolgálat szervezett keretek között, a közösség javára szolgáló tevékenység, mely mentes anyagi érdekektől és pedagógiai funkciókat is ellát.

A közösségi szolgálat és az önkéntesség nem azonos fogalmak. A két fogalom különbségei között a legfontosabb elem a motiváció, a tevékenység végzésére vonatkozó belső indíttatás. Az önkéntes tevékenység a személy szabad akaratából valósul meg, nincsen külső kényszerhez kötve, és végzéséért sem várható el anyagi előny vagy ellenszolgáltatás. A közösségi szolgálat pedagógiai célzatú kötelezettség, amelynél csak a tevékenység kiválasztásában valósulhat meg a szabad döntés, ugyanakkor az érettségi előfeltételeként nem érdek nélküli.³⁴ A közösségi szolgálat olyan

³² T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás a 7. §-hoz

³³ T/16303. számú törvényjavaslat a közérdekű önkéntes tevékenységről- részletes indokolás a 8. §-hoz

³⁴ https://www.nonprofit.hu/tudastar/Mi_tekintheto_onkentes_tevekenysegnek, (letöltés: 2025.06.21.)

tevékenységekben való részvételt jelent a diákok számára, amelyek elsősorban a nyújtott szolgáltatásra és annak a kedvezményezettekre gyakorolt hatására összpontosítanak (pl. ételosztás hajléktalanoknak az ünnepek alatt). A diákok is részesülnek bizonyos előnyökben, mivel többet megtudnak arról, miként változtatja meg szolgálatuk a rászorulókat életét. A közösségi szolgálati programok általában strukturáltabbak, és nagyobb elköteleződést kívánnak meg a diákoktól, mint az önkéntes tevékenységek.³⁵ A közösségi szolgálat kiindulópontnak, bevezető lépésnek tekinthető a valódi önkéntes tevékenység végzésének irányába. Közös eleme a közösségi szolgálat és önkéntesség fogalmának, hogy mind a két tevékenység általában közhasznú célt szolgál, általa mind a tevékenységet végző személy, mind a környezete többé és értékesebbé válik, amelyek megerősíthetik a közösségi elköteleződés és felelősségvállalás tudatát, illetve a későbbi élethelyzetekben vagy munkakeresésben fontos előnyöket biztosíthat. A különféle szakmai gyakorlatot végzők motivációi is eltérhetnek az önkéntesektől, mivel a gyakornoki programok jellemzően az egyén professzionális tapasztalatszerzését szolgálják, így őket sem tarthatjuk a klasszikus értelemben vett önkénteseknek.³⁶

A meghatározásokból kitűnik, hogy „sérül” az önkéntes tevékenységre jellemző belső indíttatás, szabad akarat, mivel a közösségi szolgálat esetében egyfajta kötelezettségről beszélhetünk. Fontos különbség, hogy a közösségi szolgálat pedagógiai célzatú és nagyobb elhivatottságot kíván meg a tanulóktól. Ugyanakkor megalapozhatja a későbbi önkéntes tevékenységet a tanulók körében a közösségi szolgálat. Meg kell említeni azonban, hogy több közös pontja is van a két jogintézménynek, ilyen a közösségi, közhasznú cél, amely minden résztvevő fél számára hasznos tevékenységet takar.

A közösségi szolgálat segíti a fiatalok szocializációját, a tanulási és tapasztalatszerzési folyamatot. Fejleszti az önismeretet, valamint a képességet és kompetenciát. A fiatalok szempontjából előnyös, ha első munkahelyi gyakorlatukat segítő környezetben végzik, ahol a felelősséget még mások viselik helyettük.³⁷

Fentiek összefoglalják a közösségi szolgálat tanulók számára hasznos jegyeit, azokat a tulajdonságokat, amelyekkel a közösségi szolgálat hozzájárul a tanulók fejlesztéséhez, fejlődéséhez.

V. A közösségi szolgálat törvényi szabályozása

A Köznevelési törvény 97. § (2) bekezdése szerint az érettségi bizonyítvány kiadásához a közösségi szolgálat végzésének igazolását először a 2016. január 1-jén megkezdett érettségi vizsga esetében kell megkövetelni.

A Magyarországon bevezetett iskolai közösségi szolgálat, bár tartalmában jelentősen eltér a nemzetközi gyakorlatban igazolt service-learning jellegű programoktól,

³⁵ Furco, A. (1996). Service-learning: A balanced approach to experiential education. In Corporation for National Service (Ed.). Expanding boundaries: Serving and learning, pp.2-6. Washington, DC: Corporation for National Service., 4.o.

³⁶ A 1068/2012. (III. 20.) Korm. határozat a Nemzeti Önkéntes Stratégia 2012–2020 elfogadásáról és a végrehajtásához szükséges középtávú feladatokról

³⁷ <https://helloragyogok.hu/blob/onkentes-kezikonyv-1.pdf> (letöltés: 2025.08.26.) Önkéntes kézikönyv: A Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa önkéntes programjának összefoglaló kézikönyve, 17.o

mégis nagymértékben hozzájárult az önkéntességi mutatók pozitív elmozdulásához.³⁸ A jogszabályi bevezetés kapcsán felmerülő kérdések is azt jelzik, hogy módszertani, szakmai eszközként tekint minden szereplő a közösségi szolgálatra. A projektoktatás élménypedagógiai eszközének tartják, amely magában hordozza az érzékenyítés feladatait, a kísérést és a feldolgozást minden projekt keretében.³⁹ Fentiek alapján a közösségi szolgálat bevezetése pozitív hatásokkal jár az önkéntesség elterjedésében, és egyúttal pedagógia szakmai célokat is megvalósít.

A Köznev tv. 6. § (4) bekezdése szerint az érettségi bizonyítvány kiadásának feltétele ötven óra közösségi szolgálat elvégzésének igazolása. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében a szakértői bizottság ez irányú javaslata alapján a közösségi szolgálat mellőzhető.

A fenti rendelkezés konkrétan meghatározza, hogy főszabályként az érettségi bizonyítvány kiadásának feltétele az ötven óra közösségi szolgálat elvégzése. A rendelkezés azonban azt nem tiltja, hogy az 50 óránál magasabb óraszámban lásson el a tanuló közösségi szolgálatot.

VI. A közösségi szolgálat rendeleti szabályozása

A közösségi szolgálatra vonatkozó részletszabályokat a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról (a továbbiakban: EMMI rendelet) határozza meg. Az EMMI rendelet 133. § (1) bekezdése szerint a középiskola feladata és az intézmény igazgatójának felelőssége a tanuló választása alapján az iskolai közösségi szolgálat megszervezése állami, önkormányzati, civil, nonprofit szervezetnél, illetve a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartozó szervezetnél, középiskola magánszeméllyel kötött megállapodása alapján magánszemélynél vagy saját intézményben. Ennek keretében meg kell szervezni a tanuló közösségi szolgálatának teljesítésével, dokumentálásával összefüggő feladatok ellátását.

Fenti szakasz részletesen meghatározza a közösségi szolgálat megszervezésére vonatkozó feladat- és felelősségi köröket, valamint azokat a szervezeteket, amelyek keretében el lehet látni.

Szem előtt kell tartani, hogy a szolgálatjelleg és pedagógiai cél minden tevékenység esetén egyaránt meglegyen. A közösségi szolgálat szervezése, működtetése során lehetőséget kell adni az iskolának, hogy a tanulók maguk válasszák meg, hogy hol, milyen tevékenységet végezzenek az iskola nyújtotta tevékenységi körökből, illetve, hogy

³⁸ https://epa.oszk.hu/04900/04947/00001/pdf/EPA04947_onkentes_szemle_2021_01_069-082.pdf (letöltés: 2025.08.24.) KIK A NYERTESEI AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATNAK? – AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT IRÁNTI POZITÍV ATTITÜDÖKET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA MARKOS VALÉRIA Önkéntes Szemle 1. évfolyam. 1. szám. 69-82.o, 70.o.

³⁹ <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-kozossegi-szolgalat-2011-es-bevezetese-es-tanulsagai#footnote-4> (letöltés:2025.08.11.)

az iskolán belül vagy az iskola közelében, esetleg lakóhelyükön akarják-e végezni a közösségi szolgálatot.⁴⁰

Az EMMI rendelet 133. § (2) bekezdés a)-h) pontjai rögzítik, hogy milyen területeken láthat el közösségi szolgálat keretei között tevékenységet

- a) az egészségügyi,
- b) a szociális és jóléti,
- c) az oktatási,
- d) a kulturális és közösségi,
- e) a környezet- és természetvédelmi,
- f) a katasztrófavédelmi,
- g) az óvodás korú, sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanulókkal, az idős emberekkel közös sport- és szabadidős,
- h) az egyes rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerveknél bűn- és baleset-megelőzési területen folytatható tevékenység.

Fenti jogszabályi rendelkezés taxatíve rögzíti, hogy a közösségi szolgálat milyen tevékenységeket foglalhat magába. Ezen tevékenységek közül választhat szabadon a tanuló.

Az EMMI rendelet 133. § (2a) bekezdése szerint a közösségi szolgálat az intézményben meghatározott munkaköri feladatok ellátására nem irányulhat.

A Köznev. tv., továbbá az EMMI rendeletben foglaltak alapján az iskolai közösségi szolgálat teljesítésekor a tanulók nem láthatnak el munkaköri feladatokat, ebből következően más tevékenység során sem lehet szükség egészségügyi könyvre vagy orvosi igazolásra. A biztonság érdekében azonban érdemes körülírni, hogy milyen feladatokat végezhet, illetve nem végezhet a tanuló.⁴¹ Ezzel a megállapítással egyetértek, hiszen komoly garanciális elem, hogy munkaköri feladatokat nem láthat el a közösségi szolgálatban részt vevő tanuló, ezért konkrétan körül kell írni az ellátandó feladatait adott szervezetnél.

A tanuló által végzett tevékenységet úgy kell meghatározni, hogy az megfeleljen az ő életkorának, képességeinek és a közösségi szolgálat előírásainak, elveinek. Fontos, hogy az iskolai közösségi szolgálat feladatainak teljesítésekor a tanulóban, szülőben ne merüljön fel az „ingyenmunka” képzete.⁴²

Az EMMI rendelet 133. § (2b) bekezdése szerint a tanuló a közösségi szolgálatot a lakóhelyén lévő, 133. § (2) bekezdés szerinti intézményben is teljesítheti. A (3) bekezdés szerint a tanulót fogadó intézménynek a (2) bekezdés a) és h) pontjában meghatározott tevékenységi területen minden esetben, a (2) bekezdés b) pontjában meghatározott esetekben szükség szerint mentort kell biztosítani.

A mentor az a fogadó intézménybeli munkatárs, akit kötelező biztosítani az intézménynek az EMMI rendeletben meghatározott esetekben (egészségügyi és bűn-és baleset-megelőzési területen mindig, illetve szociális és jóléti területen szükség szerint, egyéb területeken a kapacitásbeli lehetőségeket figyelembe véve). Olyan mentor alkalmazása javasolt, aki jó pedagógiai érzékkel és jó kapcsolattartó készséggel

⁴⁰ https://www.oktatas.hu/kozneveles/iskolai_kozossegi_szolgalat/gyik (letöltés: 2025.07.24.)

⁴¹ https://www.oktatas.hu/kozneveles/iskolai_kozossegi_szolgalat/gyik (letöltés: 2025.07.24.)

⁴² https://www.oktatas.hu/kozneveles/iskolai_kozossegi_szolgalat/gyik (letöltés: 2025.08.23.)

rendelkezik, s aki könnyen megtalálja a hangot a tanulókkal.⁴³ Fenti jogszabályhely alapvetően lehetőségként rendelkezik a mentor biztosításával kapcsolatban. A mentor egyfajta garanciát jelent arra, hogy a tanuló megfelelően láthassa el a feladatait és a közösségi szolgálat betölthesse rendeltetését.

Az EMMI rendelet 133. § (4) bekezdése szerint a gimnázium, a szakgimnázium a 9–13. évfolyamos tanulói számára szervezi meg a legalább ötven órás közösségi szolgálatot, vagy annak teljesítésére időkeretet biztosít.

Fentiek alapján is megállapítható, hogy a közösségi szolgálat teljesítési idejének nincsen felső határa és a jogszabályi rendelkezés rögzíti, hogy a 9-13. évfolyamos tanulók számára kötelező. Látható, hogy a közösségi szolgálat leginkább a 18. életév alatti tanulókat érinti.

A tanuló középiskolai nappali tanulmányainak megkezdésétől, (tehát 9. osztályos tanulói jogviszony létesítésétől) lehet közösségi szolgálatot teljesíteni, függetlenül az életkortól. Ha a 9. évfolyam megkezdése előtti nyáron, ha a tanuló tanulói jogviszonnyal már rendelkezik, és az intézmény szervez közösségi szolgálatot ebben részt lehet venni a jogszabály által szabott keretek között.⁴⁴

Az EMMI rendelet 133. § (5) bekezdése alapján a közösségi szolgálatot az adott tanuló esetében koordináló pedagógus az ötven órán belül – szükség szerint a mentorral közösen – legfeljebb öt órás felkészítő, majd legfeljebb öt órás záró foglalkozást tart. Ebben az esetben a tanuló akár a saját oktatási intézményében is részt vehet a felkészítésen, illetve a zárófoglalkozáson. A fenti rendelkezés ezen tevékenységek maximális időtartamát is meghatározza öt-öt órában.

Fontos megállapítást rögzít az EMMI rendelet 133. § (6) bekezdése, miszerint a közösségi szolgálat teljesítése körében egy órán hatvan perc közösségi szolgálati idő értendő azzal, hogy a helyszínre utazás és a helyszínről hazautazás ideje nem számítható be a teljesítésbe.

Fenti rendelkezés konkretizálja a közösségi szolgálat időtartamát, illetve rögzíti, hogy milyen tevékenység nem számít bele ebbe az időtartamba.

Az EMMI rendelet 133. § (7) bekezdése alapján a közösségi szolgálat helyszínén a tanuló tanítási napokon alkalmanként legkevesebb egy, legfeljebb háromórás, tanítási napokon kívül alkalmanként legkevesebb egy, legfeljebb ötórás időkeretben végezheti a tevékenységet.

Fenti szakasz megkülönbözteti a tanítási napokon, illetve a tanítási napokon kívüli, közösségi szolgálat keretében elvégezhető minimális és maximális időkeretet. A tevékenységek idejének meghatározása nagymértékben függ a helyszíntől, valamint attól, hogy a tanítási óra időtartamától eltérően egy óra közösségi szolgálat 60 perc. Ezekre tekintettel a tevékenységek idejének beosztásakor figyelembe kell venni az optimális időkeretet, a Köt.-ben irányadó napi teljesíthető óraszámokat valamint, hogy az utazással eltöltött idő nem számítható be az 50 órába. A beosztáshoz tekintetbe kell vennünk az alábbiakat:

- 18 éves kor alatt 14 óra pihenőidőt kell két nap között biztosítani;

⁴³ https://www.oktatas.hu/koznevelis/iskolai_kozossegi_szolgalat/gyik (letöltés: 2025.07.24.)

⁴⁴ https://www.oktatas.hu/koznevelis/iskolai_kozossegi_szolgalat/gyik (letöltés: 2025.07.24.)

- 16 éves kor alatt naponta 3 órát és hetente 12 órát tevékenykedhet a tanuló 1 nap pihenéssel;
- 16 és 18 éves kor között 4 és fél órát lehet naponta tevékenykedni, hetente összesen 18 órát.

A közösségi szolgálat ugyan nem tartozik a Köt. hatálya alá, azonban az segít az időkeret céljának megfelelő kialakításában.⁴⁵

Az EMMI rendelet 133. § (8) bekezdése szerint a közösségi szolgálat során a tanuló naplót köteles vezetni, amelyben rögzíti, hogy mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytatott. Ez a rendelkezés fontos garancia az ellenőrizhetőség szempontjából, mivel így megállapítható, hogy a tanuló mikor, hol és milyen mennyiségű közösségi szolgálatot végzett és az megfelelt-e a jogszabályi előírásoknak.

Garanciális szabályként rögzíti az EMMI rendelet 133. § (9) bekezdése a) és e pontját melyek szerint a közösségi szolgálat dokumentálásának kötelező elemeként a tanulóknak közösségi szolgálati jelentkezési lapot kell kitöltenie, amely tartalmazza a közösségi szolgálatra való jelentkezés tényét, a megvalósítás tervezett helyét és idejét, valamint a szülő egyetértő nyilatkozatát, valamint az iskolán kívüli külső szervezet és közreműködő mentor bevonásakor az iskola és a felek együttműködéséről megállapodást kell kötni, amelynek tartalmaznia kell a megállapodást aláíró felek adatain és vállalt kötelezettségein túl a foglalkoztatás időtartamát, a végzett tevékenységeket, a mentor nevét és feladatkörét.

Fenti kötelező elemek segítségével előzetesen kontrollálható a közösségi szolgálatra vonatkozó szabályok betartása, melyhez a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozata is hozzájárul. A mentorra vonatkozó megállapodás is a közösségi szolgálat keretében ellátott tevékenység minél hatékonyabb érvényesülést segíti elő.

VII. Munkavédelem és munkaköri alkalmasság a közérdekű önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat vonatkozásában

Szükséges megvizsgálni az eltérő szabályozásra tekintettel a munkavédelemre és a munkaköri alkalmasságra vonatkozó rendelkezéseket a közérdekű önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat vonatkozásában. A 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről (a továbbiakban: NM rendelet) 2. § (1) bekezdése szerint e rendelet hatálya – (2) bekezdésben foglalt kivétellel – kiterjed a) a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálata és véleményezése tekintetében aa) a c) pont szerinti munkáltató kivételével minden munkáltatóra, amely a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) 87. § 9. pontja szerinti szervezett munkavégzés (a továbbiakban: szervezett munkavégzés) keretében munkavállalót foglalkoztat. Az Mvt. 87. § 9. pontja rendelkezik a szervezett munkavégzésről, melyben felsorolásra került a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló törvény szerinti közérdekű önkéntes tevékenység is. A közösségi szolgálat azonban nem került felsorolásra fenti pontban.

⁴⁵ <https://ki.oszk.hu/sites/default/files/dokumentumtar/segedlet.pdf>, (letöltés: 2025.08.24.) Segédlet az iskolai közösségi szolgálat megszervezéséhez, Budapest, 2012. Emberi Erőforrások Minisztériuma, 24.o.)

A munkaköri alkalmassági vizsgálat NM rendeletben meghatározott szabályait minden belföldön foglalkoztatott munkavállalóra és minden munkáltatóra alkalmazni kell, amely szervezett munkavégzés keretében munkavállalót foglalkoztat.⁴⁶

Az előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálat jelenlegi szabályozása nem terjed ki az iskolai közösségi szolgálatra, ahol szinte kizárólag kiskorú, tényleges munkatapasztalat nélküli fiatalok végeznek – az önkéntes munkával sok esetben azonos vagy hasonló – közösségi tevékenységet. Ez a jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság, valamint a fiatalkorúak fokozott munkahelyi védelmével összefüggő állami intézményvédelmi kötelezettség követelményével nem összeegyeztethető. Az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint az előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálat kötelezettségét nem a különböző munkavégzési formához, hanem az ellátandó tevékenység tartalmához kellene kötni, azaz a ténylegesen betölteni kívánt munkakörhöz. Jelenleg akkor kötelező az orvosi vizsgálat elvégzése, amennyiben az adott munkavégzési forma az Mvt. által definiált szervezett munkavégzés fogalma alá tartozik. Az előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálat munkakörhöz és nem munkavégzési formához kötött szabályozása lehetővé tenné, hogy – például a közérdekű önkéntes tevékenység keretében – azokban a munkakörökben kelljen igazolni az egészségügyi alkalmasságot, ahol a munkakör jellege, annak egészségügyi kockázatai ezt megkövetelik. Ezzel a szabályozás nem korlátozná aránytalanul az önkéntes munkát és az önkéntesség elvét, valamint eleget tenne a biztonságos munkavégzés követelményeinek is.⁴⁷ Fentiekkel a fiatalkorú foglalkoztatottak vonatkozásában nem értek egyet, mivel a jelenlegi szabályozás szerint kötelező minden esetben az előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálat a közérdekű önkéntes tevékenység esetén. Véleményem szerint a jelenlegi szabályozás kellő garanciát ad a tizennyolc év alatti önkéntes jogviszonyban foglalkoztatottak részére. Megnyugtató megoldást – ugyancsak munkaköri megbontás nélkül – azonban a közösségi szolgálat beemelése a szervezett munkavégzés fogalmának körébe jelenthetne. Így biztosítva a sok esetben kiskorú közösségi szolgálatot teljesítő tanulók megfelelő védelmét.

VIII. Összefoglalás

Az önkéntes tevékenység definíciója megfelel a nemzetközileg elfogadott fogalomnak, tartalmazza annak legfontosabb tartalmi elemeit. Ez hozzájárul a 18 év alatti önkéntes tevékenységet végzők védelméhez, mivel általános keretet ad az önkéntességen belül ellátható tevékenységekről. A közérdekű önkéntes tevékenység külön jogszabályban (Köt.) került szabályozásra. A jogalkotó létrehoz egy új munkavégzésre irányuló sui generis jogviszonyt, az önkéntes jogviszonyt, melynek részletszabályait a Köt.-ben rögzíti. A tevékenységi körök keretbe foglalása, az önálló jogviszony részletszabályai önmagukban is erős garanciát jelentenek a 18 év alatti önkéntesek számára. Az önkéntes tevékenység vonatkozásában szükséges az alsó korhatár rögzítése. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően az ILO az ajánlott alsó korhatárt 15. életévben határozza meg, azzal, hogy a tagállamok ennél alacsonyabb alsó

⁴⁶ https://menedzserpraxis.hu/hir.php?hir_ID=2290, (letöltés: 2025.06.20.)

⁴⁷ Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-1466/2016. számú ügyben 2016. március (Szőkely László 10-11.o.)

korhatárt is meghatározhatnak, amennyiben ezt megindokolják. A Köt. konkrét életkort (10. életév) jelöl meg alsó korhatárként, mely esetében szükséges megvizsgálni a vétőképeség, ítélőképeség, valamint cselekvőképeség összefüggéseit. A Ptk. nem határoz meg konkrét életkort a sem a vétőképeség, sem az ítélőképeség alsó korhatáraként, így nem lehet egyértelműen összehasonlítani a vétőképeség, illetve ítélőképeség fogalmát és az önkéntes jogviszony alsó korhatárának mértékét és indokoltságát. A cselekvőképeség meglétéhez a Ptk. egzakt módon korhatárt is meghatároz, ugyanakkor álláspontom szerint nem szükséges ehhez kötni az önkéntes jogviszony alsó korhatárát, mivel a kiskorú esetében nem lehet általánosítani az önkéntes jogviszony ellátáshoz szükséges ítélő,- és vétőképeséget. Részletes védelmi szabályokat rögzít a Köt. a 18 év alatti önkéntesek alkalmazási feltételeivel kapcsolatban, így a tevékenységi idő, illetve a pihenőidő vonatkozásában. Több esetben differenciáltabb szabályozást nyújt a Köt. az Mt. szabályaihoz képest, így jobban figyelembe veszi a tankötelezettség teljesítésének fontosságát. A Köt. figyelembe veszi a tankötelezettséget és a tanítási időhöz és tanítási szünethez köti a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő maximális tartamát. Kiemelném, hogy a 18. életévet be nem töltött önkéntesek védelmében szükséges rögzíteni, hogy külföldön nem végezhetnek önkéntes tevékenységet, mivel a nemzetközi gyakorlat is ezt támasztja alá. Háttérjogszabályként alkalmazandóként megjelöli a Ptk. vonatkozó szabályait a Köt., azonban több esetben felülírja azt, így az önkéntes szerződést 14. életévét betöltött önkéntes a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül önállóan is felmondhatja. A szerződés megkötése és módosítása vonatkozásában pedig a jogalkotó vélelmezi a cselekvőképtelen kiskorú ítélőképeségének meglétét. A kiskorúak részére is védelmet biztosít a szakszerű felügyelet, mivel biztonságot, iránymutatást nyújt, mely hozzájárulhat a kiskorú önkéntes személyes fejlődéséhez. A közösségi szolgálat nem azonosítható a közérdekű önkéntes tevékenység fogalmával, mivel az önkéntes tevékenységre jellemző belső indíttatás, szabad akarat a közösségi szolgálat esetében nem valósul meg teljes egészében. Fontos különbség, hogy a közösségi szolgálat pedagógiai célzatú, ugyanakkor megalapozhatja a későbbi önkéntes tevékenységet a tanulók körében. Meg kell említeni azonban, hogy több közös pontja is van a két jogintézménynek, ilyen a közösségi, közhasznú cél, amely minden résztvevő fél számára hasznos tevékenységet takar.

A Köznev. törvény általános rendelkezéseket rögzít a közösségi szolgálat vonatkozásában (pl. az érettségi feltétele 50 óra teljesítése), míg az EMMI rendelet részletszabályai megfelelő védelmet biztosítanak a 18 év alatti tanulók részére is. Ez rögzíti a feladat-és felelősségi köröket, a konkrét választható tevékenységeket, valamint a mentor szerepét. Megkülönbözteti továbbá a tanítási napokon, illetve a tanítási napokon kívüli, közösségi szolgálat keretében elvégezhető minimális és maximális időkeretet. A kötelező dokumentáció tekintetében is rögzít garanciális elemeket az EMMI rendelet, mely a tevékenység jogszerűsége feletti kontrollt teszi lehetővé. Végezetül szükséges lenne a közösségi szolgálat beemelése a szervezett munkavégzés fogalmának körébe. Ezzel biztosítva a kiskorú közösségi szolgálatot teljesítő tanulók megfelelő védelmét.